

například vysídlenecké festivity, už jde o texty – jednoduše řečeno – sice o paměti, ale v žádném případě o kulturní krajině (viz např. studie Elisabeth Fendl, *Zugnummer 30: „Flucht und Vertreibung“: Festzüge als Form des Reenactment*, s. 229–245; Jeffrey Luppés, *Land der unbegrenzten (errinnungspolitischen) Möglichkeiten. Die Vertreibenendenkmäler ausserhalb von Cleveland und St. Louis*, s. 247–264). Na druhou stranu například Andrew Demschuk (*The Voice of the Lost German East. Heimat Bells as Memory Soundscapes*, s. 209–228) ukazuje v patrně teoreticky i empiricky nejvydařenějším příspěvku celého sborníku, že témata individuální a kolektivní paměti, tzv. míst paměti a konkrétních historických kulturních krajin propojit lze.

Celkově můžeme shrnout, že recenzovaný sborník nabízí celou řadu zajímavých úvah a informací, z nichž mnohé mají bezprostřední vazbu k českým zemím, a je jen škoda, že do publikace nepřispěl nikdo z našich badatelů, specializujících se například na česko-německé vztahy. Po stránce konceptuální a metodické texty dokládají nepochybnou inspirativnost soudobých (zde především historických a etnologických) přístupů k prostoru a krajině. Zároveň se však zcela jasně ukazuje ožehavost termínu kulturní krajina i jeho užívání jako deskriptivního a analytického nástroje. V mnoha příspěvcích sborníku se tak „krajina“ dostává do viditelné tenze s „pamětí“ a stává se jen jakousi nepotřebnou nálepkou. Takovým směrem by se budoucí výzkum asi ubírat neměl, jiných a veskrze pozitivních příkladů ovšem recenzovaný sborník přináší víc než dost.

Jiří Woitsch (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Monika Krojež Telban, TIPNI INDEKS SLOVENSKIH LJUDSKIH PRAVLJIC. ŽIVALSKÉ PRAVLJICE IN BASNI. Inštitut za slovensko narodopisje, ZRC-SAZU, Ljubljana 2015, 461 s.–

Čelná představitelka střední generace slovinské folkloristiky a bývalá ředitelka Inštitutu za slovensko narodopisje SAZU Monika Krojež prvním svazkem katalogu slovinských pohádek a humorek završila rozsáhlou a časově náročnou fázi svého bádání nad slovinskou lidovou slovesností.

Většina evropských zemí již své katalogy či soupisy pohádkových a humorkových syžetů má, Slovinsko patří do malé skupiny států, kde se zatím nedařilo tuto základní folkloristickou pomůcku vytvořit. Monika Krojež svým prvním dílem Indexu syžetů slovinských lidových pohádek, jenž je zaměřen na zvířecí pohádky, začala tento stav měnit. Předpokládáme, že další svazky, věnované ostatním druhům pohádek, budou následovat.

Autorka svůj soupis pojala moderně, zařadila do něj nejen – jak to bývá obvyklé – texty zapsané či nahrané u etnických Slovinců, ale také příběhy zachycené u slovinských Němců a dalších národností žijících na území této alpské republiky. Jasně tím avizuje opuštění starších etnocentrických názorů, které pojímaly folklor spíše na jazykovém základě, a vnímá lidovou slovesnost v souvislostech tradičních zemí či oblastí. Zároveň lze v soupisu nalézt i texty zaznamenané u Slovinců v lokalitách, které dnes patří sousedním státům (Rakousko, Itálie), ale jejichž tradiční sepětí se Slovinci ze Slovinska je zcela prokazatelné (dnešní hranice Slovinska vznikly až po druhé světové válce). Podtitul navíc upozorňuje, že do soupisu jsou kromě pravých zvířecích pohádek zahrnuty i bajky.

Odborník by se mohl zarazit, jak je možné spojovat autorské texty – bajky s klasickou lidovou tvorbou. Vysvětlením je celá řada v terénu zachycených bajek nebo příběhů, které se bajkám velmi blíží, aniž by byly k dispozici konkrétnější informace o respondentovi a podmínkách záznamu (z českého prostředí máme podobnou sbírku bajek v romštině). Proto je v pořádku, že byly tyto bajky do práce zahrnuty.

Co se týče struktury, je možné rozdělit práci do dvou částí. Tři počáteční oddíly (*Ke sbírání a systematizování lidových pohádek; Počátky systematizování slovinských pohádek; Krátký přehled knižních sbírek slovinské lidové slovesnosti*) představují teoreticko-historické studie, které v krátkosti objasňují problematiku práce se slovinskými lidovými pohádkami a s jejich systematictější výzkumem od 19. století do současnosti. Druhá část publikace je zaměřena už konkrétně na zvířecí pohádky. Katalog je založen – podobně jako ostatní evropské soupisy – na základním členění lidových pohádek podle Antti Aarneho (respektive v podobě rozšířené Stithem Thompsonem a následně přepracované Hansem-Jörgem Utherem, zkratka ATU). Zvířecí pohádky tvoří první skupinu a mají přidělen kódový číselný rozsah 1–299 (každé číslo znamená jeden syžet). V knize Moniky Kropěj jsou zachyceny samozřejmě jen doložené slovinské syžety. Vzhledem k tomu, že publikace není určena pouze úzkému okruhu folkloristů či literárních historiků a teoretiků, doplnila autorka ke každému syžetu ukázkou – jeden vybraný příběh v původní podobě (v nářečí). Čtenář tak lépe porozumí nejen smyslu katalogizace lidových pohádek, ale uvědomí si též souvislosti a propojenost syžetů i možnosti jejich široké variability. Texty v méně

složitých nářečních variantách je možné číst i dětem. Kniha je též doplněna několika velmi zdařilými barevnými ilustracemi, obsáhlým seznamem literatury, celkovým přehledem existujících slovinských syžetů podle ATU a anglickým resumé.

Jak jsme již naznačili, tato publikace Moniky Kropěj je neocenitelnou pomůckou při bádání nad lidovými zvířecími pohádkami nejen ve slovinském kontextu, ale též pro širší komparativní studium lidové naratologie.

Jaroslav Otčenášek (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Tatjaňa Kolosok, FENOMEN SOCIOKULTURNOJ IDENTIČNOSTI V KONTEKSTI MIŽKULTURNOJ VZAJEMODIJ (KRIZ PRIZMU UKRAJINSKO-ČESKICH KULTURNICH ZVJAZKIV). Věž-a-Druk, Luck 2014, 196 s.–

Tatjaňa Kolosok je ukrajinská kulturoložka působící ve Východoevropské národní univerzitě Lesy Ukrajinky (Schidnoevropejskij nacionalnij universitet imeni Lesi Ukrajinki) ve městě Luck na západní Ukrajině. Autorka má české předky, je aktivní v českém krajanském spolku Sdružení Čechů Matice volyňská a žije střídavě v České republice a na Ukrajině. Uvedená publikace je autorčinou dizertační prací, je psána v ukrajinském jazyce a navazuje na odborný článek s názvem Formuvanja obrazu „Čužoho“ pid vplivom zasobiv masovoj informacij (Utváření obrazu „ciziho“ pod vlivem masmédií), publikovaný v časopise Naukovij visnik (článek byl rozdělen na dvě části: Kolosok 2011a: 36–40; Kolosok 2011b: 28–34).